

اگر قائل به ثبوت حقیقت شرعیه نباشیم:
حمل الفاظی بدون قرینه در کلام شارع بر معانی لغوی

اگر قائل به ثبوت حقیقت شرعیه باشیم:
الف. علم به تأخر استعمال شارع از حقیقت شرعیه = حمل الفاظ بر معانی شرعیه
ب. عدم علم به زمان استعمال = مشکل بودن حمل الفاظ بر معانی شرعیه

عدم جریان اصل تأخر استعمال:
أولاً: این اصل با اصل تأخر وضع معارض است.
ثانیاً: اصل تأخر استعمال حجت نیست مگر اینکه به اصل مثبت قائل شویم

مرحوم آخوند
(۱)

ادله
قائلین
ثمره

گروه
دوم

إن قلت: اصل تأخر استعمال، یک اصل عقلایی و بنای عقلا است
قلت: عقلا چنین بنایی ندارند

ان قلت: یکی از اصول عقلایی اصل عدم نقل است. و لذا مثبتات آن حجت است
قلت: اصل عدم نقل در صورت شک در اصل نقل نه زمان نقل

ان قلت: به استصحاب قهقری تمسک می کنیم
قلت: جریان استصحاب قهقرای عدم نقل در صورت شک در اصل نقل نه تأخر نقل
 از استعمال

مرحوم آخوند
 (۲)

ادله
 قائلین
 ثمره

گروه
 دوم

محصل کلام مرحوم آخوند

حکم	توضیح	
حمل لفظ بر معنای شرعی	عدم قول به حقیقت شرعیہ + داشتن معنای شرعی قبل از اسلام	۱
حمل لفظ بر معنای لغوی	عدم قول به حقیقت شرعی + عدم معنای شرعی قبل از اسلام	۲
حمل لفظ بر معنای شرعی	قول به حقیقت شرعیہ شدید + تقدم وضع بر زمان استعمال	۳
حمل لفظ بر معنای لغوی	قول به حقیقت شرعیہ + تأخر وضع از زمان استعمال	۴
توقف	قول به حقیقت شرعیہ + معلو نبودن تقدم و تأخر وضع و استعمال	۵

ادله
قائلین
به عدم
ثمره

گروه
اول

آنچه مرحوم آخوند به عنوان «زمان های نامعلوم» مطرح کرده اند، ۳ قسم است:

۱. هم وضع و هم استعمال، مجهول التاريخ هستند.
۲. وضع معلوم التاريخ، و استعمال مجهول التاريخ است.
۳. وضع مجهول التاريخ، و استعمال معلوم التاريخ است.

و جریان استصحاب در هر یک از این موارد با دیگری متفاوت است

ما می گوئیم
(۲)

اختلاف در اجرای اصل در اطراف علم اجمالی

مرحوم آخوند: جریان اصل در اطراف علم اجمالی و تساقط آن به جهت تعارض
مرحوم شیخ انصاری: عدم جریان اصل در اطراف علم اجمالی

ما نحن فیه، از مصادیق اطراف علم اجمالی است

چراکه: یقین داریم تقدم و تأخری هست ولی نمی دانی وضع مقدم است یا استعمال
مرحوم آخوند: به تعارض استصحاب ها اشاره کرده اند
دیگران: استصحاب در اطراف علم اجمالی جاری نمی شود

ما می گوئیم

(۳)

اگر گفتیم حقیقت شرعیه ثابت است و لازمه وضع شارع، نسخ معنای لغوی است

نسخ معنای اول از دو راه ممکن است:

۱. وقتی کسی چیزی را اختراع می کند و لفظی را برای آن قرار می دهد، طبعاً لفظ را از معنای اول خلع می کند

۲. و یا به این جهت که کثرت استعمال در معنای جدید باعث می شود، علقه حاصله از استعمال کثیر (قرن) بیش از علقه حاصله از وضع لغوی شود

اگر چنین فرضی حاصل بود: لفظ را بر معنای شرعی حمل می کنیم

اشکال شهید

صدر

اگر حقیقت شرعیہ ثابت شد ولی معنای لغوی منسوخ نشد:
در این صورت باید توقف کرد.

اگر حقیقت شرعیہ ثابت نبود:
حمل بر معنای لغوی می شود

اشکال شهید

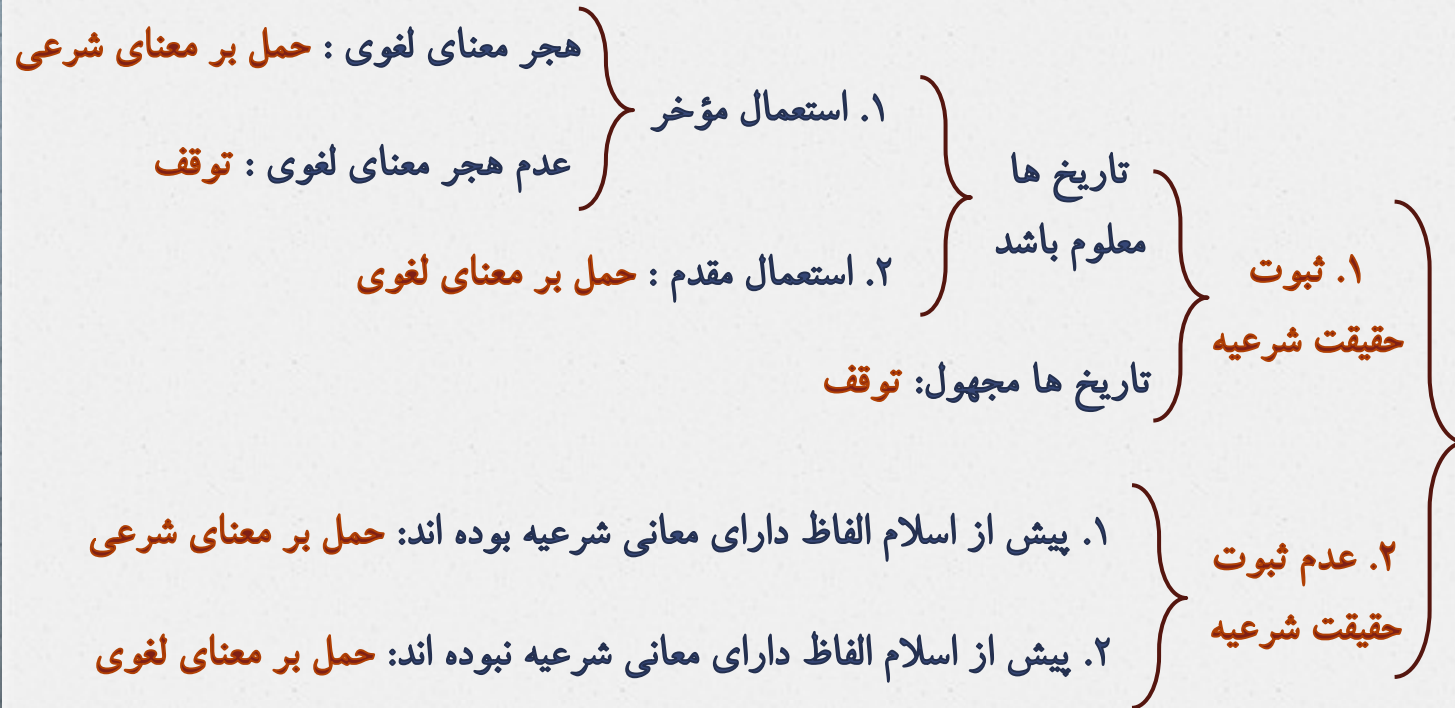
صدر

(۲)

ما می گوئیم

مراد مرحوم حائری و شهید صدر، در فرضی است که وضع و استعمال معلوم باشند

صور بحث

حکم	توضیح
حمل بر معنای شرعی	ثبوت حقیقت شرعیہ + معلوم بودن تاریخ + استعمال مؤخر + هجر معنای لغوی
توقف	ثبوت حقیقت شرعیہ + معلوم بودن تاریخ + استعمال مؤخر + عدم هجر معنای لغوی
حمل بر معنای لغوی	ثبوت حقیقت شرعیہ + معلوم بودن تاریخ + استعمال مقدم
توقف	ثبوت حقیقت شرعیہ + مجهول بودن تاریخ ها
حمل بر معنای شرعی	عدم ثبوت حقیقت شرعیہ + قبل از اسلام لفظ دارای معنای شرعی بوده
حمل بر معنای لغوی	عدم ثبوت حقیقت شرعیہ + قبل از اسلام لفظ دارای معنای شرعی نبوده

ادله
قائلین
به عدم
ثمره

گروه
اول

عدم لزوم قید «هجر» در صورت تمسک به «سنت اصحاب اختراع»

چراکه : استعمال واضح، قرینه حالیه است بر اینکه مرادش معنای جدید است
اگرچه : پس از وضع، لفظ مشترک می شود بین معنای عرفی سابق و معنای جدید

ما می گوئیم
(۲)

حکم لفظ در صورت تمسک به «استظهار های ائمه اطهار»

در جایی که معنای اول مهجور نشده است، به اشتراک لفظی پای بند باشیم
لذا = در جایی که قرینه ای در کلام شارع وجود ندارد، قائل به توقف شویم

اگر حقیقت شرعیہ به وضع تعیینی حاصل نشده باشد :

برای حمل بر معنای شرعیہ محتاج ہجر نیستیم
چراکہ : اگر ہم معنای اول مهجور نباشد، قرینہ حالیہ داریم

اگر حقیقت شرعیہ از راه دیگری حاصل شده باشد :

برای حمل بر معنای شرعیہ محتاج آن هستیم کہ معنای اول مهجور شده باشد تکویناً
چراکہ : در این صورت قرینہ سابق الذکر را نداریم

کلام شهید

خمینی درباره

«ہجر»

جمع بندی

۱. پیش از اسلام هم الفاظ دارای معانی شرعیہ بوده اند: **حمل بر معنای شرعیہ**

۲. پیش از اسلام الفاظ دارای معانی شرعیہ نبوده اند: **حمل بر معنای لغوی**

الف. عدم ثبوت
حقیقت شرعیہ

۱. قرینه عامه موجود است: **حمل بر معنای شرعی**

۱. هجر معنای اول: **حمل بر معنای**

شرعی

۲. عدم هجر: **توقف**

۱. استعمال
مؤخر
۲. قرینه عامه
موجود نیست:

۲. وضع مؤخر: **حمل بر معنای لغوی**

۱. معلوم
بودن
تاریخ ها

ب. ثبوت
حقیقت شرعیہ

۲. تاریخ ها مجهول باشد: **توقف**